

Predarea negației duble în cadrul cursurilor de limba română pentru străini

Iulia CÂMPEANU

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Departamentul de Studii Romanice
“Lucian Blaga” University of Sibiu, Department of Romance Studies
Personal e-mail: iulia.campeanu@ulbsibiu.ro

Teaching the Romanian Double Negation to International Students

The starting point of this article is represented by my experience of teaching Romanian as a foreign language using English as an intermediate language (English is not the learners' L1). The aim of my paper is both didactic and scientific, as it intends to show the way in which L1, L2 (if there is one), but also the intermediate language (English) interfere in understanding and acquiring the Romanian double negation. To do so, I make use of the contrastive analysis (CA) and I also refer to Larry Selinker's concept of interlanguage.

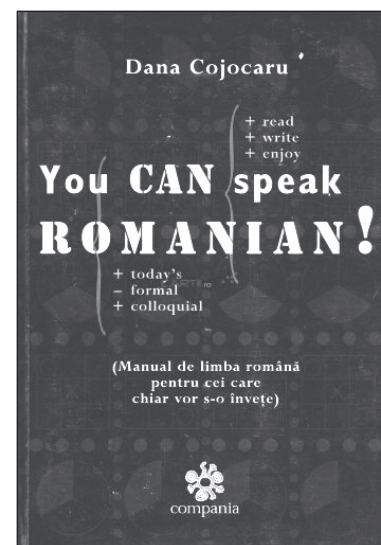
Keywords: double negation, interference, contrastive analysis, transfer linguistic, interlanguage

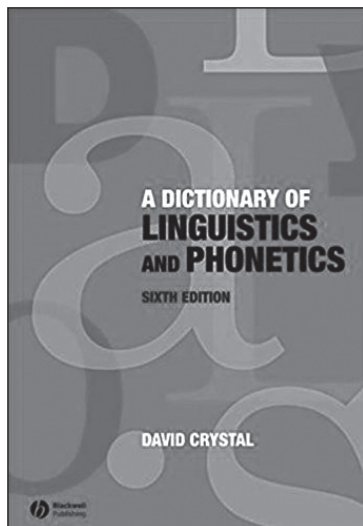
Introducere

Punctul de plecare al prezentului articol este reprezentat de experiența predării limbii române ca limbă străină prin intermediul limbii engleze (care nu este și L1 a cursanților¹). Scopul său este atât didactic, cât și științific, întrucât își propune să evidențieze modul în care L1, precum și L2 (dacă este cazul), dar și limba intermediară (engleza), interferează în înțelegerea și achiziția unei structuri lingvistice din limba-țintă (LT), în cazul de față fiind vorba despre negația dublă în limba română. Un loc important în cadrul cercetării mele îl ocupă analiza contrastivă, care, deși și-a avut perioada de glorie în anii '50-'60 ai secolului trecut, rămâne relevantă pentru profesori și activitatea de predare în sine.

Analiza contrastivă (orig. *Contrastive analysis*, CA) își are originea în studiul lui Robert Lado din 1957, *Linguistics across Cultures*, și este preocupată de modul în care L1 afectează achiziția unei LS. În opinia lui Lado, în procesul învățării unei LS, vorbitorii

„tind să transfere formele și sensurile și distribuția formelor și a sensurilor din limba și cultura lor nativă în limba și cultura străină”.² Punctul de plecare al analizei contrastive este reprezentat de presupuziția că

dificultățile în achiziția unei LS sunt date de o serie de interferențe de natură fonetică, morfologică, sintactică, lexicală, semantică, pragmatică sau culturală din L1 în LS, precum și din prezumția că aceste interferențe pot fi prezise. Cu cât L1 și LS sunt mai diferite ca structură, cu atât interferența sau transferul negativ va fi mai pregnant. Dacă L1 și LS sunt similare, intervine transferul pozitiv, iar LS va fi mai ușor de achiziționat. Sigur, de-a lungul timpului, CA și-a dovedit atât eficiența, cât și ineficiența, în sensul că fie a eșuat să prezică anumite transferuri negative, fie a făcut unele preziceri care nu s-au adevărat. Tocmai de aceea, analiza contrastivă a dezvoltat și o variantă *a posteriori*, în care nu se mai pornește de la precizarea unor posibile erori, în baza diferențelor dintre L1 și LS, ci de la analiza erorilor recurente ale indivizilor. Se pleacă, așadar, de la erori deja existente, care sunt analizate prin prisma diferențelor dintre cele două limbi. Varianta *a posteriori* a câștigat teren în fața celei *a posteriori*, dovedindu-se a fi mult mai eficientă, întrucât se concentrează asupra indivizilor și a unui set existent de erori.

Pornind de la baza pusă de teoriile lui Robert Lado, într-un articol din 1972, Larry Selinker propune conceptul de „interlimbă”³ (IL), care denumește acel „set de enunțuri produse când vorbitorul încearcă să se exprime într-o LT (...) și care nu sunt identice cu enunțurile pe care le-ar fi produs, în aceeași situație, un vorbitor nativ. De aici, am putea deduce (...) existența unui sistem lingvistic separat, bazat pe enunțurile produse de vorbitor în TL. Numim acest sistem lingvistic interlimbă (IL).”⁴ În viziunea lui Selinker, anumite fenomene lingvistice din L1 vor fi păstrate de vorbitori atunci când se exprimă în IL, indiferent de vârstă sau explicațiile pe care le primește cu privire la LT. Un exemplu dat de autor este sunetul /r/ gutural al francezilor, pe care îl păstrează atunci când se exprimă în IL engleză. Sigur, după cum a fost demonstrat de Selinker și adepții teoriilor sale, L1 nu este singura sursă din care vorbitorul multilingv „împrumută”

structuri pentru a se putea exprima într-o IL anume. Acesta se va folosi, în acest sens, și de celelalte limbi pe care le cunoaște, îndeosebi de cea care se aseamănă cel mai mult cu LT.⁵ Exercițiul pe care l-am propus grupei de studenți străini este extrem de elocvent în acest sens.

Pentru a ilustra modul în care studenții străini sunt influențați atât de L1, cât și de L2 (unde este cazul), dar și de limba intermediară, le-am propus un exercițiu de traducere a unor enunțuri din limba engleză în limba română. În analiza răspunsurilor lor, am recurs la analiza contrastivă de tip *a posteriori* și, în același timp, am luat în calcul și teoria lui Larry Selinker, potrivit căreia erorile lor nu sunt neapărat rezultatul unei pregătiri insuficiente sau a unei înțelegeri defectuoase a unei structuri lingvistice, ci sunt parte din interlimba română care începe să se contureze în conștiința lingvistică a fiecăruia dintre ei.

Negația dublă sau concordanța negativă în limba română. Preliminarii teoretice

În gramatică, negația este definită ca „un procedeu lingvistic (gramatical)” care acționează atât la nivel semantic-referențial, cât și la nivel enunțiativ. Negația lexicală este „un ansamblu de procedee derivate care formează în mod sistematic cuvinte cu sens negativ” prin intermediul prefixelor negative (Cartea lui este *neconșcută*). Negația sintactică se realizează printr-o marcă a negației – morfemul negativ liber *nu* (Ion *nu* este acasă.) sau morfemul legat *ne-* (*Neajungând* la timp, nu a mai intrat în sală).⁶

În limba română, marca negației (morfemul *nu*) poate fi coocurentă cu termeni negativi – pronume negative (*nimeni, nimic, niciunul, niciuna*), adjective pronominale negative (*niciun, nicio*) și adverbe negative (*niciodată, nicăieri, niciunde, nicicum, nicidecum* etc.). Acest fenomen poartă numele de „concordanță negativă” sau „negație dublă” și este, de fapt, regula de utilizare a termenilor negativi într-un enunț. Aceștia nu pot realiza singuri negația unei propoziții, având rolul de „argumente sau circumstanțiale ale verbului negat” și fiind considerați „cuantificatori care focalizează negația” și care indică „absolutizarea ei pe un anumit parametru”.⁷

Negația dublă se păstrează indiferent de poziția termenului negativ (preverbală sau postverbală):

Nimeni nu mănâncă.

Nu mănâncă *nimeni*.

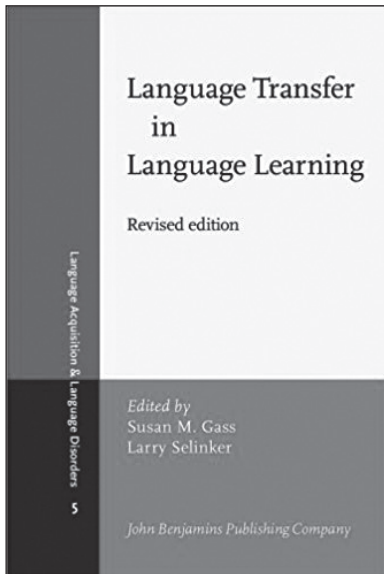
Niciunul nu a venit la curs.

La curs *nu* a venit *niciunul*.

Nicăieri nu e mai bine ca acasă.

Nu e mai bine ca acasă *nicăieri*.

Fenomenul concordanței lingvistice poate fi observat și în alte limbi romanice, precum franceza, spaniola sau italiana, cu deosebirea că, în spaniolă și italiană, de pildă, nu este unul strict precum în

limba română, ocurența sau absența morfemului *nu* depinzând de poziția termenului negativ. Astfel, dacă termenul negativ se află în poziție preverbală, negația propozițională (asocierea mărcii de negație verbului) nu mai este necesară.

Nadie he comido. (spaniolă)
Nessuno ha mangiato. (italiană)
Nimeni (nu) a mâncat.

Dacă termenul negativ se află în poziție postverbală, negația propozițională este obligatorie:

El *no* he comido *nada*. (spaniolă)
Lui *non* ha mangiato *niente*. (italiană)
El *nu* a mâncat *nimic*.

În limba franceză, la fel ca în limba română, fenomenul concordanței negative este unul strict, ocurența mărcii negației fiind necesară indiferent de poziția termenului negativ:

Il *n'a rien* mangé.
El nu a mâncat nimic.
Personne n'a mangé.
Nimeni nu a mâncat.

Prezența morfemului *nu* este necesară, în limba română, chiar dacă în enunț apar mai mulți termeni negativi, negația fiind interpretată semantic o singură dată. Același este și situația limbii franceze:

Nimeni nu a mâncat *nimic niciodată*.
Personne n'a rien mangé *jamais*.

În limbile spaniolă și italiană, prezența mai multor termeni negativi într-un enunț duce la eliminarea negației verbale:

Nadie he comido *nada*.
Nessuno ha mangiato *niente*.
Nimeni (nu) a mâncat *nimic*.

Fenomenul concordanței negative lipsește din limbile germanice. În limba engleză, de pildă, ocurența în enunț a unui termen negativ este suficientă pentru realizarea negației sintactice:

Nobody eats. (Nimeni mănâncă.)
He eats *nothing*. (El mănâncă nimic.)
.Nobody eats *nothing*. (Nimeni mănâncă nimc.)

Concordanța negativă în manualele de limba română ca limbă străină

Trei dintre cele mai utilizate manuale de limba română ca limbă străină sunt *You Can Speak Romanian* (*Manual de limba română pentru cei care chiar vor s-o învețe*) (2006) al Danei Cojocar, *Romanian at First Sight: A Textbook for Beginners* (2006) de Raluca Suci și Virginia Fazakaș și *Româna cu sau fără profesor* (2008) de Liana Pop. În niciunul dintre acestea, concordanței negative nu îi este rezervată o secțiune separată, ea fiind tratată în capitolul dedicat pronumelui și adjectivului pronominal negativ și în cel despre adverbele negative.

Manualul Ralucai Suci și al Virginiei Fazakaș, *Romanian at First Sight*, se concentrează mai puțin asupra explicațiilor de natură gramaticală *per se*, insistându-se pe exerciții de conversație și vocabular, care cuprind și problemele gramaticale. În ceea ce privește termenii negativi, autoarele se opresc doar asupra pronomelor nehotărâte *niciunul* și *niciuna* și a adjectivelor pronominale nehotărâte *niciun* și *nicio*, cu toate formele lor și propun o serie de exerciții de completare pentru a asigura achiziția lingvistică. Din exemplele pe care le construiesc, precum și din exerciții, studenții pot deduce că aceste structuri apar întotdeauna în propoziții negative.

You can Speak Romanian, manualul Danei Cojocar, acordă o atenție deosebită structurii gramaticale a limbii române și propune o paletă bogată de exerciții menite să asigure fixarea noțiunilor. Nici aici, însă, concordanța negativă nu este tratată separat, ci, din nou, în cadrul capitolelor dedicate pronomelor și adjectivelor pronominale negative și adverbilor negative. Autoarea oferă explicații în limba engleză și exemple în limba română (traduse și în limba engleză).

Liana Pop pornește în manualul său, *Româna cu sau fără profesor*, de la o situație de comunicare. Așadar, și negația dublă este introdusă prin intermediul unui text scurt (netradus în limba engleză sau franceză), iar structurile de interes sunt subliniate. Textul este urmat de exerciții de completare sau de alegere a formei corecte pentru a asigura achiziția corectă a structurilor.

Predarea negației duble unei grupe mixte de studenți străini

În fiecare an universitar, la specializarea Anul pregătitor de limbă română pentru cetățenii străinii se înscriu studenți provenind din țări diferite și vorbind limbi deloc asemănătoare, de la chineză, filipineză sau arabă, până la germană, spaniolă, engleză sau portugheză. În anul universitar în curs (2017-2018), Anul pregătitor este alcătuit din șaisprezece studenți (nouă băieți și șapte fete) cu vârste cuprinse între șaptesprezece și douăzeci de ani. Unul dintre ei provine din Germania, însă prima sa limbă este kurda, mai târziu achiziționând și germana, care a devenit preponderentă; o studentă provine din Venezuela, iar prima sa limbă este spaniolă; o studentă vine din China, iar prima sa limbă este chineză; trei studenți (doi băieți și o fată) sunt din Turkmenistan, prima lor limbă este turkmena, iar a doua este rusa; o altă studentă este din China, iar prima sa limbă este chineză. Restul de zece studenți (șase băieți și patru fete) vorbesc araba (L1) și provin din Israel, iar doi dintre ei din Egipt și Iordania. Toți studenții cunosc limba engleză (LS) la diferite niveluri.

Limba intermediară este, desigur, engleza, fapt care înlesnește și, în același timp, pune dificultăți actului de predare-învățare, întrucât ei încearcă să achiziționeze o LS prin intermediul unei alte LS. Dificultățile sunt date de faptul că limba engleză interferează în procesul de achiziție a limbii române. De pildă, în cazul negației duble care, după cum am menționat mai sus, nu există în limba engleză, primul impuls al studenților a fost să spună *Nimeni citește.*, în loc de *Nimeni nu citește.*, influențați fiind de structura limbii intermediare, chiar dacă negația dublă există în prima sau a doua lor limbă. Tocmai de aceea, la una dintre întâlniri, le-am propus un experiment: transpunerea, în limba maternă și apoi în limba română, a unor enunțuri în limba engleză. Enunțurile sunt următoarele:

The students don't read.
Nobody reads.
I don't want anything.
No boy came.
No girl came.

Studenților li s-a explicat, în prealabil, că limba română se supune legilor concordanței negative și că prezența unui cuvânt negativ într-un enunț nu este suficientă pentru realizarea negației sintactice, fiind necesară și includerea morfemului negativ *nu*. De asemenea, ei cunoșteau deja termenii negativi cu care urmau să opereze (*nimeni, nimic, niciun, nicio*), precum și situațiile în care se folosesc fiecare dintre ei.

Primul enunț, *The students don't read.*, nu a pus probleme niciunuia, fiind vorba de o negație

propozițională simplă. Toți studenții au tradus folosind morfemul negativ *nu*, pe care l-au plasat în poziție preverbală. Demn de menționat este și faptul că unii dintre ei au tradus folosind forma de masculin, plural articulat a substantivului *student (studenții)*, iar alții au folosit femininul (*studentele*): *Studenții / studentele nu citesc.*

Enunțul al doilea, *Nobody reads.*, a fost tradus printr-o propoziție negativă doar de cinci din totalul de șaisprezece studenți, cu toate că toți au folosit pronumele negativ *nimeni*. Cei care l-au tradus folosind negația propozițională au fost: studentul din Germania, a cărui primă limbă este kurda, limbă care se supune, la fel ca și româna, regulii negației duble; doi dintre studenții turkmeni, care și-au explicat alegerea de a folosi negația propozițională prin apelul la limba rusă; doi dintre studenții arabi, care și-au motivat alegerea prin faptul că au reținut explicațiile primite înainte de a începe exercițiul. Aceștia au tradus *Nimeni nu citește.*, iar ceilalți – *Nimeni citește.*

În traducerea celui de-al treilea enunț, *I don't want anything.*, cincisprezece dintre studenți s-au folosit de pronumele negativ *nimic* și de negația propozițională (mai puțin studenta din Venezuela, care a tradus *Eu vreau nimic.*), traducând corect – *Eu nu vreau nimic.* Toți și-au motivat, însă, alegerea prin faptul că enunțul în limba engleză conținea deja negația, iar nu prin aplicarea regulii negației duble.

Ultimele două enunțuri, *No boy came.* și *No girl came.*, s-au dovedit a fi cele mai problematice, deși au fost traduse prin enunțuri negative de șapte studenți (cei trei turkmeni și patru dintre studenții vorbitori de arabă), deci mai mulți decât cei care au tradus corect enunțul al doilea. Problemele nu au fost cauzate, însă, de decizia de a utiliza sau nu negația propozițională, ci de alegerea termenului negativ corespunzător, în cazul acesta, adjectivele pronominale nehotărâte *niciun* și, respectiv, *nicio*. Două studente din Israel au ales să folosească pronumele nehotărâte *niciunul* și *niciuna* în locul adjectivelelor pronominale, traducând enunțurile astfel: *Niciunul / niciuna nu a venit.* O altă studentă din Israel, precum și studenta din China au tradus astfel: *Nu băiat / fată a venit.*, păstrând întocmai structura din enunțurile în limba engleză. Restul studenților care nu au utilizat negația propozițională au ales adjectivele pronominale nehotărâte *niciun* și *nicio*, traducând *Niciun băiat / nicio fată a venit.*

Însumând rezultatele, cele mai puține traduceri corecte le-au realizat studentele din Venezuela (un enunț corect, primul dintre ele, din totalul de cinci) și China (două enunțuri corecte, primul și al treilea). Studenții din Turkmenistan au realizat cele mai multe traduceri corecte, doi dintre ei negreșind niciun enunț, iar celălalt greșind doar enunțul al doilea. Studentul din Germania, cu limba kurdă drept L1, a întâmpinat dificultăți doar la ultimele două enunțuri, pe care le-a

tradus: *Niciun de băieți / nicio de fete a venit.* (transfer negativ din limba engleză: *None of the boys / girls came.*). Studenții din Israel, Egipt și Iordania au tradus corect, cu toții, primul și al treilea enunț, în timp ce numai doi au realizat o traducere corectă a celui de-al doilea enunț, iar patru – a ultimelor două.

Concluzii

Analiza enunțurilor traduse de studenții străini evidențiază faptul că, în cazul majorității studenților din grupă, influența cea mai puternică asupra modului în care au operat a avut-o L1 (într-o singură situație s-a întâmplat acest lucru). De pildă, studenta din Venezuela nu a folosit deloc negația dublă în traducerile sale, deși limba spaniolă cunoaște acest fenomen. Studentul german a cărui L1 este kurda, dar, în prezent, se exprimă preponderent în limba germană și-a motivat alegerea de a folosi negația dublă prin faptul că aceasta există și în prima sa limbă. Prin urmare, a apelat la limba care se aseamăna cel mai mult cu limba-țintă. Același a fost și situația studenților turkmeni. Prima lor limbă este turkmena, însă cunosc și rusa (L2), pe care o folosesc ocazional. În traducerea enunțurilor, au recurs la asemănarea dintre rusă și română în ceea ce privește regula negației duble. Studenții vorbitori de limbă arabă nu au putut identifica enomenul în niciuna dintre limbile pe care le vorbesc, astfel că traducerile lor au fost parțial corecte.

Însumând cele de mai sus, am putea afirma că transferul lingvistic pozitiv s-a produs din limba care se aseamăna cel mai mult cu limba română: kurda în cazul studentului german, rusa – studenții turkmeni.

Note:

1. De-a lungul acestei lucrări voi face referire la *limba maternă* folosind termenul *prima limbă* (L1). Prin *a doua limbă* (L2) înțeleg limba pe care un individ a achiziționat-o cu un scop anume, fie el educațional sau guvernamental sau pentru că un membru al familiei sale vorbește această limbă (de pildă, limba română este L2 pentru membrii comunității maghiare din România). L2 se diferențiază de LS (*limbă străină*), aceasta din urmă fiind o limbă achiziționată conștient, în afara mediului în care aceasta se vorbește. Diferența între L2 și LS nu este unanim recunoscută. (David Crystal, *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, ediția a șasea, Oxford, Blackwell Publishing, 2008, p. 266.). *Limba-țintă* (LT) este limba în al cărei proces de achiziție se află un individ, la un moment-dat.

2. Robert Lado, *Linguistics across Cultures*, Ann Arbor, University of Michigan Press, 1957, p. 2 *apud* Susan M. Gass, Larry Selinker, „Introduction” în Susan M. Gass,

Larry Selinker, *Language Transfer in Language Learning* (eds.), Amsterdam/Philadelphia, John Benjamin's Publishing Company, 1994, p. 1. (t.n.)

3. Orig. *Interlanguage*. (t.n.)

4. Larry Selinker, „Interlanguage” în *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, vol. 10, nr. 3 / 1972, p. 214).

5. Cf. S. Pit Corder, „A Role for the Mother Tongue” în Susan M. Gass, Larry Selinker (eds.), *op. cit.*, p. 27.

6. Rodica Zafiu, „Negația” în *Gramatica limbii române*, vol. II *Enunțul*, București, Editura Academiei Române, 2008, p. 680-681.

7. Idem, p. 686.

Bibliography:

Cojocaru, Dana, *You Can Speak Romanian (Manual de limba română pentru cei care chiar vor s-o învețe)*, București, Editura Compania, 2006.

Crystal, David, *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, ediția a șasea, Oxford, Blackwell Publishing, 2008.

Gass, Susan M., Selinker Larry, *Language Transfer in Language Learning* (eds.), Amsterdam/Philadelphia, John Benjamin's Publishing Company, 1994.

Gass, Susan M., Selinker Larry, *Second Language Acquisition*, New York, Routledge, 2008.

Pop, Liana, *Româna cu sau fără profesor / Romanian with or without a Teacher*, București, Editura Echinox, 2008.

Selinker, Larry, „Interlanguage” în *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, vol. 10, nr. 3 / 1972.

Suciu, Raluca, Fazakaș, Virginia, *Romanian at First Sight: A Textbook for Beginners*, București, Editura Compania, 2006.

Zafiu, Rodica, „Negația” / „Negation” în *Gramatica limbii române*, vol. II *Enunțul*, București, Editura Academiei Române, 2008, p. 680-681.

